

Til
Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Oslo, 20.06.03

Deres ref: 2003/1372 ME/ME1 CBU:elt

Vår ref: HS 2003-29

UTKAST TIL ENDRINGER I ÅNDSVERKLOVEN M.M.

Vi viser til høringsbrev av 02.04.03 og ønsker med dette å kommentere enkelte punkter i det fremlagte utkastet til endringer i åndsverksloven.

1. § 22 – Sitatretten

Vi konstaterer at departementet ikke har foreslått endringer i § 22. Som påpekt i vårt brev av 31. august 1998, knyttet direkte til opphavsrettsdirektivet, har det for oss vært uklart hvorvidt enkelte formuleringer i direktivet ville fremtvinge en innsnevring i den nasjonale lovgivningen på dette punkt. Norsk Redaktørforening har tidligere uttrykt bekymring for at opphavsrettsdirektivet ville føre til en innsnevring av sitatretten, slik den har utviklet seg i norsk praksis, blant annet som en løpende del av norsk dagspressen og norske journalisters virke. Vi oppfatter situasjonen nå slik at departementet med dette har konkludert med at det ikke er nødvendig å gjøre endringer i sitatretten. NR er tilfreds med at det ikke legges opp til en motivstyrt sitatrett.

2. § 23 – Bruk av kunstverk, fotografisk verk og byggverk m.v.

a. Flytting av 2. ledd

NR har for så vidt ingen merknader til at nåværende 2. ledd i § 23 skilles ut og flyttes til en ny § 23a. Både i beskrivelsen av lovforslaget og i merknadene til de enkelte paragrafer under-

streker departementet selv at en slik redigering ikke innebærer noen endring i det materielle innholdet. Vi finner likevel grunn til å understreke at en flytting av nåværende § 23, 2. ledd, fra en "fri bruk"-bestemmelse til en bestemmelse om tvangslisens, kan gi uheldige signaler, i den forstand at krav på vederlag kan fremstå som hovedregelen. Ut fra lovens tekst, og dagens rettspraksis er det riktignok ikke slik. Som vi har påpekt ved et par anledninger tidligere (blant annet i høringsbrev av 2. mai 2001 i forbindelse med utkastet til forskrifter), er lovteksten uklar og logisk delvis inkonsistent på dette punkt. Etter første punktum i er hele forutsetningen for gjengivelse at denne er knyttet til en *dagshending*. Vederlagsbestemmelsen, som er et *unntak* tatt inn tredje punktum, forutsetter at det *ikke* er knyttet en dagshending til gjengivelsen. Spørsmålet er likevel om det rent pedagogisk er mest riktig å plassere denne gjengivelsesretten under en paragraf med overskriften "tvangslisens". På den måten ville man kunne få fram poenget om at pressen som *hovedregel* har rett til fritt å anvende seg av offentliggjorte verk i sin reportasjevirkosomhet. Lovens *unntaksregel* er at det skal betales vederlag dersom verket blir anvendt til illustrasjonsformål knyttet til en dagshending.

b. Inkorporering av nåværende § 24

NR har i utgangspunktet ingen innvendinger mot at nåværende § 24 inkorporeres i ny § 23, noe som innebærer en samling av "fri bruk"-bestemmelsene hva gjelder gjengivelse og bruk av kunstverk, fotografiske verk og byggverk m.m. Vi mener samtidig det ville være naturlig å foreta en mer presis grenseoppgang i forhold til begrepet "erhvervsmessig", særlig sett i lys av dette i lovutkastet nå introduseres allerede i paragrafens første ledd. NR forutsetter at begrepet "erhvervsmessig", slik det nå står i den nye § 23, 5. ledd, *ikke* vil omfatte avbildning knyttet til alminnelig nyhets- og reportasjevirkosomhet, i motsetning til utnyttelse til åpenbart kommersielle formål, for eksempel postkort, reklamemateriell o. At mediebedrifter er ervervsmessige virksomheter er ikke ensbetydende med at alt mediebedriftene gjør er å anse som en ervervsmessig utnyttelse. Mediene har viktige samfunnsmessige oppgaver som det er viktig å verne fra kommersialisering. Å betegne gjengivelsen av en kunstverk på side 30 i en vanlig norsk abonnementsavis som "erhvervsmessig utnyttelse" av verket, er like meningsløst som å hevde at en intervju med statsministeren er en form for politisk reklame for et av regjeringspartiene. En naturlig forståelse av begrepet "erhvervsmessig utnyttelse" vil etter NRs syn, være at selve verket utnyttes ervervsmessig i en direkte form for kjøp/salg virksomhet der verket *direkte* benyttes som salgsobjekt, for eksempel i annonse, i et postkort, som trykk på en t-sjorte etc., ikke at verket utnyttes av en ervervsmessig virksomhet. Vi har erfaringer med at særlig BONO har hatt divergerende synspunkter på dette. Etter vårt syn legger imidlertid Europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/29/EF, punkt 5, 3c til rette for en regeltolkning i tråd med hva vi her har anført.

3. Ny § 24 – avtalisens for utnyttelse av kunstverk og fotografiske verk

Slik den nye § 24, litra b fremstår, innebærer dette en endring i realitetene for gjengivelse av kunstverk og fotografiske verk knyttet til kritiske eller vitenskaplige tekster av allmenn-opplysende karakter. Sammenholdt med departementets kommentarer på side 47 i høringsutkastet, vil det bety at aviser, tidsskrifter og andre som ønsker å gjengi slike verk i tilknytning til for eksempel kronikker heretter må oppfylle betingelsene for avtalisens. Både praktisk og prinsipielt mener vi dette er betenkelig, og vi savner i høringsutkastet en begrunnelse for hvorfor denne endringen er nødvendig.

Departementet har tilsynelatende forsøkt å skille ut den ”ikke-ervertsmessige” utnyttelsen og legge denne til § 23. Det fremstår imidlertid som uklart for oss hvorvidt departementet, ved å legge for eksempel kronikker eller andre typer kritiske og vitenskaplige artikler av allmenn-opplysende karakter til § 24, mener at det å knytte illustrasjoner til disse er en form for ”ervertsmessig utnyttelse”, jfr. drøftingen under punkt 3 b av begrepet ”ervertsmessig”. Rettstilstanden fremstår i det minste ikke som spesielt klar.

4. Ny § 53b – Adgangen til bruk av verk...

Vi registrerer at departementet lister opp en rekke tilfeller hvor rettighetshaver forplikter seg til å sørge for tilgjengelighet for bruk av vernet verk, uten hinder av effektive tekniske beskyttelsessystemer. Vi savner imidlertid en henvisning til §§ 22-25 i den nevnte opplistingen. Det er åpenbart at det i disse tilfellene dreier seg om ”lovlig tilgang”, og at det i så måte er viktig å understreke at tekniske beskyttelsessystemer ikke griper inn i adgangen til også lovlig å utnytte verkene.

Med vennlig hilsen

for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
ass. generalsekretær